



Policynotat

«Den blå bok» - et beskyttelsesemblem for skoler og utdanningsinstitusjoner i krigs- og konfliktområder

Årlig angripes hundrevis av skoler og utdanningsinstitusjoner i krigs- og konfliktområder. Angrepet på en skole i den pakistanske byen Peshawar tirsdag 16 desember er dessverre bare ett av mange angrep. Fortsatt er hundrevis av jenter savnet etter at den fundamentalistiske organisasjonen Boko Haram angrep en jenteskole i Nigeria. Og årlig ødelegges et stort antall skoler i Afghanistan av Taliban.

Dette kan ikke fortsette og verden må arbeide med nye og innovative måter å beskytte skoler på. Mye gjøres allerede. Initiativet som kalles Lucens Guidelines, som skal forhindre at skoler blir militære mål er viktig. Men mere kan gjøres og nå lanserer Agenda et konkret forslag:

Agenda anbefaler at den norske regjeringen tar initiativ til å etablere et beskyttelsesemblem som skal gi beskyttelse til skoler og andre utdanningsinstitusjoner, og forhindre at disse blir et mål for krigshandlinger, terror og andre former for ødeleggelse. Forslaget om å etablere et slikt emblem, som en kan kalle for «den blå bok», har allerede støtte. Nå er tiden moden for å drøfte dette på statsnivå.



Bakgrunn

Skoler og andre utdanningsinstitusjoner er i økende grad mål i krig og konflikter. Årlig blir mange hundre skoler angrepet, og elever, studenter og lærere er mange steder fritt vilt. Eksempelene på angrep mot skoler er mange. Redd Barna opplyser at *«I Syria har over 3645 skoler blitt ødelagt de tre siste årene. I disse dager er 35 skoler okkupert i Sør-Sudan, og senest i november ble 47 tenåringer drept i et bombeangrep mot en skole i Yobe, Nigeria.»*

Bakgrunnen for at skoler angripes er ulike, men kan i hovedsak deles opp i følgende grupper:

- **Feilmål:** Ofte ser en at skoler ødelegges som følge av krigshandlinger, men der ødeleggelsen av skolen i seg selv ikke er noe mål. Ødeleggelsene skyldes simpelthen av krigen raserer store områder, og at alt som finnes i det området som rammes av krigshandlinger ødelegges.
- **Vold for å ramme elever og lærere:** En ny trend de siste år er at skoler ødelegges og lærere og elever drepes eller jages vekk fordi en eller flere aktører er imot at det gis utdanning. Motstanden mot utdanning kan skyldes religiøse motiver, slik man ser med ekstremistgruppen Boko Haram i Nigeria. Men ødeleggelse av skoler og forfølgelse av elever og lærere kan også skyldes at en part i konflikten ønsker å drive den befolkningsgruppen skolen tilhører, ut av et område. Dette så man for eksempel under den etniske rensningen på Balkan.
- **Vold for å ramme skolens eier / det offentlige:** Skoler kan også angripes når en primært ikke ønsker å ramme elever og lærere, men i stedet de som driver skolen, for eksempel statlige myndigheter. Dette ser man særlig i Afghanistan. Mange av angrepene mot skoler der skyldes at ekstreme grupper ønsker å ramme offentlige myndigheter og dermed angriper skoler som en del av statens infrastruktur, på linje med jernbane, broer, etc.
- **Skoler blir omgjort til legitime mål:** Skoler kan også omgjøres til legitime mål i krig. Flere steder ser man at krigførende parter tar i bruk skolebygg som en del av egen infrastruktur i krigføringen og benytter skolens sivile renommé som skjold mot motangrep. Redd Barna opplyser at «de siste ti årene har skoler og universiteter blitt brukt av militære grupper i minst 25 land.» Ytterliggende palestinske grupper har for eksempel brukt skolebygg som utskytningssteder for raketter mot Israel eller som lagringsplass av våpen, og håpet at Israel ikke vil bombe skolene fordi omkostningene i form av kritikk vil bli for store.

Hvordan beskytte skoler – og deres elever og lærere?

Mye mer kan gjøres for å beskytte skoler, og viktigst av alt: elever og lærere. Organisasjoner som SAIH, Flyktningshjelpen og Redd Barna arbeider aktivt for å få på plass nye internasjonale retningslinjer for å beskytte utdanning mot militær bruk. Retningslinjene, kalt «The Lucens Guidelines», handler om å gjøre utdanningsinstitusjoner til nøytrale, ikke-militære soner i tråd med internasjonale humanitære regler - 16. desember ble de nye retningslinjene lansert i Genève.

Dette er et godt forslag som regjeringen bør følge. Men i tillegg vil Agenda anbefale at Regjeringen tar initiativ til at det etableres ett eget internasjonalt beskyttelsesemblem som skal benyttes på skoler og utdanningsinstitusjoner.

Anbefalinger

I en tid da skoler, universiteter, studenter, lærere, akademikere og andre utdanningsansatte blir sett på som legitime mål i krig og konflikt må man tenke nytt og innovativt for å øke beskyttelsen, og man må gjøre flere ting samtidig.

Agenda tar derfor til orde for at regjeringen utreder etableringen av et internasjonalt beskyttelsesemblem for utdanningsinstitusjoner. Ideen er å få etablert et emblem som har samme funksjon som Røde Kors-emblemet (som gir beskyttelse til sykehus og andre helseinstitusjoner). Et emblem kan selvsagt ikke alene gi full beskyttelse. Sykehus og klinikker blir også ødelagt i kriger og konflikter. Men et emblem har allikevel sin funksjon:

- Med etableringen av et internasjonalt anerkjent symbol vil man også få et internasjonalt traktatregelverk som gjør det eksplisitt forbudt å angripe de installasjoner som har beskyttelsesemblemet. Trusselen om straffeforfølgelse ved angrep på slike kan virke preventivt.
- Et internasjonalt symbol vil også kunne avskrekke stater og offentlige myndigheter til å bruke skoler på en slik måte at de oppfattes som legitime mål, som for eksempel brakker for soldater eller lagre av militært utstyr.
- Beskyttelsessymbolet vil også forhindre at stater bruker skoler til politisk aktivitet, som for eksempel valglokaler eller annen aktivitet, som bidrar til at grupper som vil ramme staten angriper skoler.

Dersom et symbol som den blå bok skal fungere må det knyttes enkelte kriterier til dette. Eksempler på slike kriterier er:

- Symbolet må være kortfattet, internasjonalt anerkjent og så synlig som mulig under alle omstendigheter.

- Symbolet må knyttes til internasjonale konvensjoner. På denne måten det kan tjene som beskyttelseselement i væpnede konflikter og eventuelle brudd eller overgrep mot symbolet er et brudd på konvensjonen.
- Symbolet selv må ha så enkel design at det lett kan tegnes med enkle virkemidler.

Fremdeles er hele 57 millioner barn i barneskolealder uten skolegang. En viktig årsak til at mange ikke går i skole er at de selv eller deres foreldre ikke tør. Skolegang er svært risikofyllt mange steder på klodes. Skal man nå målene om at alle barn skal gå i skole må man tenke nytt og innovativt.